

BoF Online

6 • 2010

SEPA-infrastruktuurin syntyminen Suomessa

Timo Iivarinen ja Kirsi Ripatti

*Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia
eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.*

Suomen Pankki

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

3.8.2010

Sisällys

1	Tiivistelmä	3
2	Johdanto	4
3	Yleinen SEPA-infrastruktuuri	5
3.1	Maksujärjestelmät	7
3.2	Säätely	9
3.3	Standardit	9
3.4	Tietoturva	10
3.5	Maksuinstrumenttien määrittelyt	11
3.6	Hallintomalli	11
3.7	Asiakasrajapinta	12
3.8	Kommunikaatio	12
4	Arvio Suomen SEPA infrastruktuurin synnystä	13
4.1	Maksujärjestelmät	13
4.2	Säätely	13
4.3	Menettelytavat ja standardit	14
4.4	Tietoturva	15
4.5	Maksuinstrumenttien määrittelyt	15
4.6	Hallintomalli	17
4.7	Asiakasrajapinta	17
4.8	Kommunikaatio	18
5	Yhteenveto ja tulevia haasteita	19
	Kirjallisuutta	22
	Liite. Perinteinen maksuinfrastruktuuri Suomessa	24

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	SEPA-infrastruktuuri	6
Kuvio 2.	Roolit SEPA-maksujenvälityksessä	8

BoF Online
Päätoimittaja

Mika Pösö

ISSN

1796-9123 (online)

Postiosoite
PL 160
00101 HELSINKI

Käyntiosoite Snellmaninaukio
Puhelin 010 8311
Faksi (09) 174 872

Sähköposti
etunimi.sukunimi@bof.fi
www.suomenpankki.fi

Swift SPFB FI HH
Y-tunnus 0202248-1
Kotipaikka Helsinki

1 Tiivistelmä

Yhtenäinen Euroopan laajuinen maksualue täydentää yhteisestä valuutasta saatavia hyötyjä ja se on looginen jatko integraatiokehitykselle. Yhtenäinen maksualue on ollut suunnitteilla jo pitkään. Euroopan komissio ja alueen keskuspankit ovat olleet asiassa aktiivisia jo 2000-luvun alkupuolelta, koska tarve saada aikaan tehokkaasti toimivat yhtenäiset maksujärjestelmät koko EU:n alueelle on ollut ilmeinen. Mm. maksut EU-maiden välillä ovat olleet selvästi kalliimpia ja hitaampia kuin niiden sisällä.

Jos halutaan tavoitella todellista yhtenäistä talousaluetta, ja siitä saatavia hyötyjä, tulee myös maksamisen olla osa sitä. Tästä yhteisestä maksualueesta käytetään nimitystä SEPA (Single Euro Payments Area). Eurooppalaiset pankit perustivat vuonna 2002 Euroopan maksuneuvoston (European Payments Council, EPC) tuomaan markkinoille uudet, koko EU-alueelle yhtenäiset SEPA-maksutuotteet ja -palvelut. Jotta näitä maksutuotteita ja -palveluita pystyttäisiin täysimääräisesti hyödyntämään, tulee myös infrastruktuurin olla kunnossa. SEPA-infrastruktuurin voidaan katsoa käsittävän kaiken sen, millä SEPA-maksutuotteet ja -palvelut, saadaan aikaiseksi.

Tässä selvityksessä keskitytään arvioimaan SEPA-infrastruktuurin syntyä Suomessa.¹ Kehitys on ollut yhdenmukaista hankkeen tavoitteiden kanssa. Suomen SEPA-infrastruktuuri täyttää jo vaatimukset SEPA-tilisiirron osalta ja tulee täyttämään ne myös muiden SEPA-maksuvälineiden osalta vaaditussa ajassa. Keskeisenä tulevaisuuden haasteena on siirtymisen kansallisista maksuvälineistä kokonaan SEPA-maksuvälineisiin. Toinen haaste liittyy maksupalvelulain myötä markkinoille tulevaan uuteen toimijaryhmään: maksulaitoksiin. Miten niiden toiminta tullaan integroimaan nykyiseen toimintaympäristöön? Kolmanneksi, viranomaisten ja markkinatoimijoiden eurooppalaista yhteistyötä tullaan tarvitsemaan, jotta pystytään varmistamaan maksuliikkeen toiminta poikkeusoloissa, kun kansallisia maksujärjestelmiä ei enää ole.

¹Tässä samassa julkaisusarjassa on ilmestynyt selvitys SEPA:n vaikutuksista suomalaisiin pankkeihin. Ks. tarkemmin: Väisänen (2008) Yhtenäinen Euromaksualue: vaikutukset suomalaisiin pankkeihin (http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/bof_online/2008/BOF_ONL_15_2008.htm).

2 Johdanto

Yhteiset standardit, maksujen nopeampi toimitus ja yksinkertaisemmat maksamiseen liittyvät prosessit tuovat hyötyä koko EU- alueen taloudelle. Merkittävin hyöty on maksamisen kokonaisuuden lisääntyminen. Kilpailu lisääntyy ja myös asiakkaat voivat kilpailuttaa pankkeja paremmin, kun kaikki alueen maksut toimitetaan samoilla standardeilla ja yhteisesti sovitulla pelisäännöllä. Tulevaisuudessa myös uusien maksamiseen liittyvien tuoteinnovaatioiden tulo markkinoille on todennäköisempää ja helpompaa, kun pelikenttänä on monen pienen erilaisia standardeja käyttävän alueen sijasta yksi suuri markkina-alue.

Tällä hetkellä SEPA-maksuvälineitä ovat SEPA-tilisiirto, SEPA-suoraveloitus ja SEPA-maksukortti. Nykyiset kansalliset maksuvälineet tullaan siirtymäajan kuluessa korvaamaan uusilla SEPA-maksuvälineillä, joiden peruspalvelut eroavat jonkin verran Suomessa nykyisin vielä käytössä olevista palveluista. Suomalaiset pankit ovat kuitenkin luvanneet lisäpalveluiden avulla tuottaa samantasoiset palvelut kuin ennenkin. Finanssialan keskusliitto, joka koordinoi Suomessa toimivien pankkien siirtymistä SEPAan, julkaisi Suomen päivitetyn SEPA-siirtymäsuunnitelman helmikuussa 2010.²

SEPA-maksuvälineet ovat kuitenkin vain osa tätä EU-alueen kokonaisuudistusta. Asiakkaille näkyvien SEPA-tuotteiden lisäksi tarvitaan kokonainen uusi maksujen välityksen infrastruktuuri, jotta näitä palveluita voidaan tuottaa tehokkaasti asiakkaille.

Suomen Pankki on arvioinut SEPA:n vaikutuksia pankkeihin vuonna 2008 tehdyssä selvityksessä. Nyt työtä jatketaan ja tässä selvityksessä pyritään antamaan kuva infrastruktuurin kehityksestä ja arvioimaan sen nykytilaa ja tulevia haasteita, erityisesti Suomen näkökulmasta.

Tämän selvityksen kolmannessa luvussa kuvataan SEPAan liittyvää infrastruktuuria. Tämän jälkeen arvioidaan SEPA-infrastruktuurin syntyä suomalaisesta näkökulmasta. Viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto käsitellyistä asioista ja hahmotellaan, mitä haasteita infrastruktuurin kehittämisessä on jäljellä.

² Yhtenäisen euromaksualueen toteutuminen Suomessa, Suomen kansallinen SEPA -siirtymäsuunnitelma (<http://www.fkl.fi>).

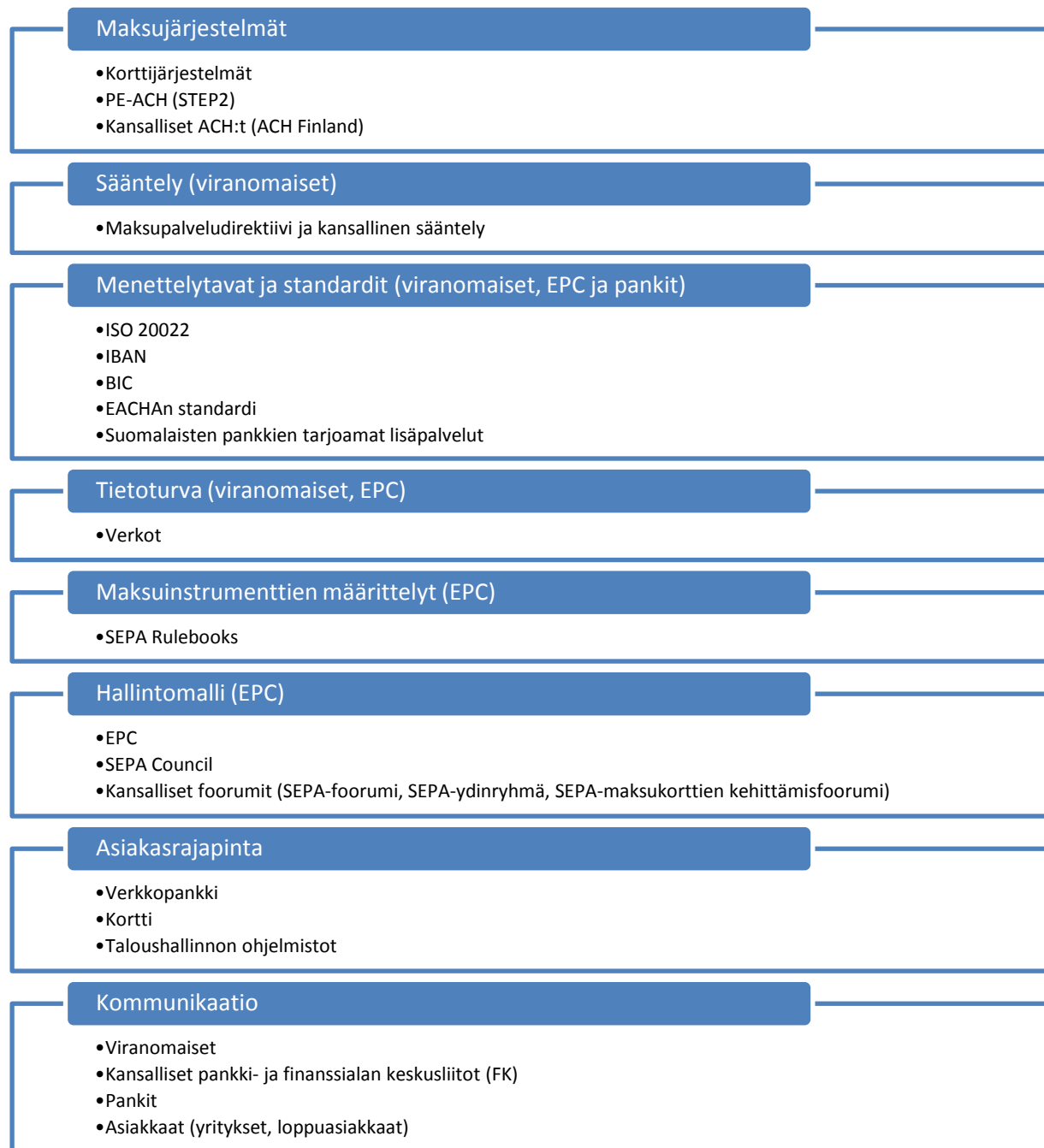
3 Yleinen SEPA-infrastruktuuri

Rahoitusjärjestelmän selkärangan, infrastruktuurin³, eräs tärkeä osa on SEPA-infrastruktuuri. Se on laajempi käsitteenä kuin siihen liittyvät palvelut. SEPA-infrastruktuurilla voidaan käsitellä kaikki se, millä lopputuotteet, eli SEPA-palvelut, saadaan aikaiseksi.

Kuviossa 1 on eritelty tarkemmin tärkeimpiä tähän kokonaisuuteen kuuluvia osia.

³ Rahoitusjärjestelmän infrastruktuuri sisältää kaikki käytössä olevat maksu- ja selvitysjärjestelmät; myös pankkien väliset järjestelmät sekä arvopapereiden selvittämiseen tarkoitetut järjestelmät. Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurilla tarkoitetaan järjestelmiä, prosesseja ja sääntöjä, joiden välityksellä maksut ja arvopaperit selvitetään ja katteet siirretään. Näiden ns. maksu- ja selvitysjärjestelmien tehtävänä on huolehtia siitä, että maksu tai arvopaperitapahtuman osapuolten oikeudet ja velvollisuudet täyttyvät ja että suoritus on lain mukainen ja lopullinen.

Kuvio 1. SEPA-infrastrukturi

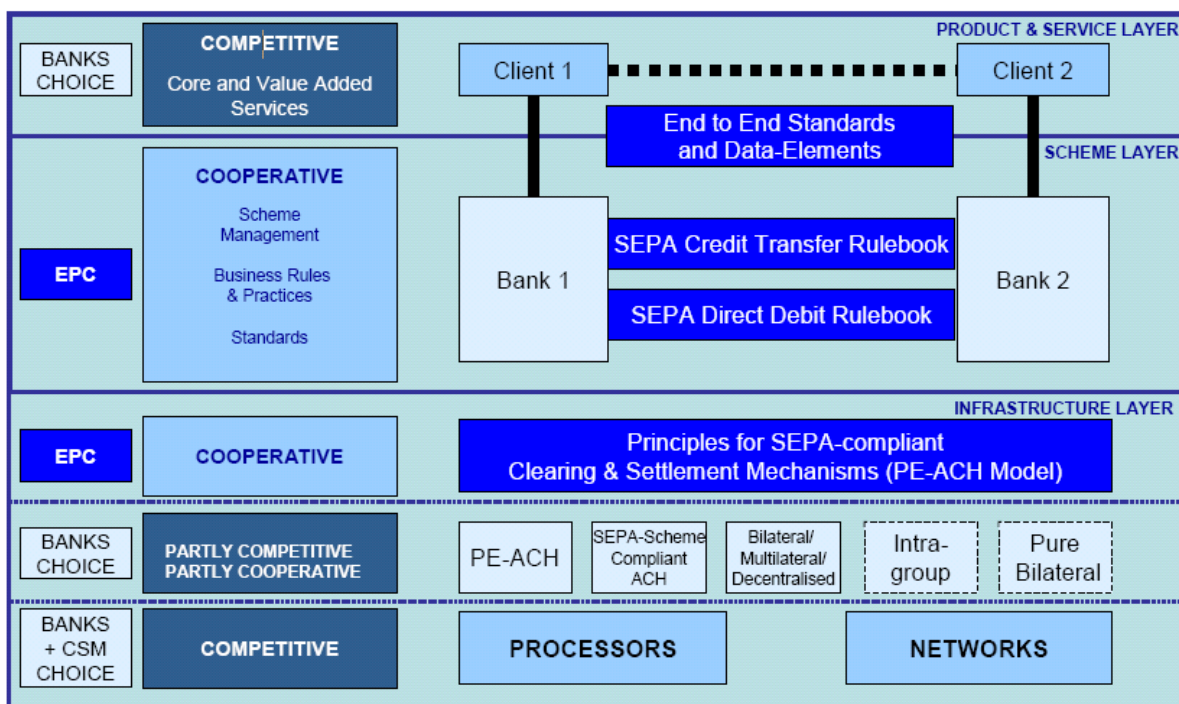
3.1 Maksujärjestelmät

Jotta EU-alueen kaikki osapuolet voisivat lähettää toisilleen maksuja, on alueelle perustettu CSM-järjestelmiä (Scheme-compliant Clearing and Settlement Mechanism), jotka selvittävät ja toimittavat SEPA-maksuja. Selvittämisellä tarkoitetaan prosessia, jossa välitetään, sovite-taan yhteen ja todistetaan oikeaksi erilaisia maksutyyppisiä. Prosessin lopputuloksena saa-daan aikaan lopullinen positio siitä mitä kukin osapuoli on toisille velkaa. Tämän lopullisen position nollaamista eli velan suorittamista oikealle saajalle kuvataan termillä toimittaminen.

CSM-järjestelmiä on useita erilaisia:

1. PE-ACH (Pan European Automated Clearing House), jonka kautta koko SEPA-alue on saavutettavissa
2. SEPA-järjestelmää noudattava ACH, joka ei kuitenkaan vielä täytä PE-ACH-kriteerejä ts. paikallinen toimija
3. SEPA-järjestelmää noudattava selvitys- ja toimitusjärjestelmä, joka perustuu strukturoituun joko kahdenväliseen tai monenväliseen selvitykseen ja toimitukseen ilman ACH-tyyppistä rakennetta
4. SEPA-järjestelmää noudattava pankin sisäinen toimitus ja selvitysjärjestely
5. SEPA-järjestelmää noudattava kahdenvälinen selvitys- ja toimitusjärjestelmä, joka ei perustu strukturoituun toimitukseen ja selvitykseen. Kirjeenvaihtajapankkien käyttö on tyypillinen esimerkki tästä vaihtoehdosta.

Näiden toimijoiden ja pankkien SEPA-maksujen välitykseen liittyviä rajapintoja on kuvattu kuviossa 2. (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Roolit SEPA-maksujenvälityksessä⁴

Merkittävin SEPA-maksujärjestelmä yhtenäisellä euromaksualueella on European Banking Association-järjestön (EBA) STEP2-maksujärjestelmä.⁵ Tällä hetkellä STEP2:ssa on 117 suoraa osapuolta ja 4 300 epäsuoraa osapuolta, jotka edustavat SEPA-tilisiirtoja välittäviä pankkeja. STEP2 on ainoa tällä hetkellä toiminnassa oleva PE-ACH. STEP2:n kautta tullaan käytännössä välittämään kaikenlaisia asiakasmaksuja, lukuun ottamatta korttimaksuja sekä sekkeihin liittyviä maksuja, joista jälkimmäiset on rajattu palvelun vanhanaikaisuuden vuoksi kokonaan tarjottavien SEPA-palveluiden ulkopuolelle.

Muut CSM-järjestelmät ovat lähinnä enemmän paikallisiin ratkaisuihin perustuvia järjestelmiä. Euroopan keskuspankki on julkaissut Internet-sivuillaan seuraavat CSM-järjestelmät⁶, jotka ovat tehneet itse arviot SEPA-kelpoisuudestaan: Bankart, CEC, Dias, EKS, EBA Clearing, Eurogiro, Equens, Iberpay, ICBPI/BI-COMP, KIR RPS, SIA-SSB/BI-COMP, SIBS, STEP. AT, STET, VocaLink.

⁴ Ks. tarkemmin EPC:n dokumentti: PE-ACH/CSM Framework

(http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=54).

⁵ <http://www.ebaclearing.eu/STEP2-N=STEP2-L=EN.aspx>.

⁶ <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/timeline/compliance/html/index.en.html>.

EPC:n SEPA-tilisiirtoja koskevan sopimuksen on allekirjoittanut noin 4 500 eurooppalaista pankkia. Kuluttajille suunnattuja suoraveloitustapahtumia tulee marraskuun alussa 2010 vastaanottamaan 2 600 pankkia ja yritysten välisiä suoraveloituksia vajaan 2 400 pankkia.

Kuusi maksujärjestelmää on ilmoittanut täyttävänsä CSM-kehikon kuluttajan suoraveloituksen osalta ja viisi maksujärjestelmää yritysten välisen suoraveloituksen osalta.

3.2 Sääntely

Sääntelyllä luodaan yhdenmukainen lainsäädäntökehikko EU- ja ETA-alueen maksupalvelujen tarjonnalle: yhtenäiset ehdot, oikeudet ja velvollisuudet. Maksupalveludirektiivi (PSD, 2007/64/EC) on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä suurimmassa osassa EU-maita. Sääntelyn tavoitteena on myös lisätä tämän alueen kilpailua luomalla uuden toimijaluokan: maksulaitokset. Yhtenäinen lainsäädäntökehikko on välttämätön edellytys SEPA:n syntymiselle. Se takaa, että eri maissa palveluiden käyttäjiä kohdellaan yhdenvertaisesti.

Euroopan komissio on myös antanut rajat ylittäviä maksuja koskevan asetuksen (No 924/2009), joka määrittelee, että kotimaisten maksujen ja maiden välisten maksujen toimitusmaksujen tulee olla yhtä suuria. Tämä asetus on myös tärkeä edellytys SEPA-alueen toteutumiselle. Asetuksessa edellytetään lisäksi, että pankit tulevat tarjoamaan suoraveloituksen maksajapalvelua. Asetus tuli voimaan 1.11.2009 ja on jäsenmaissa suoraan sovellettava lainsäädäntöä.

Euroopan komissio pohtii parhaillaan säädöksen antamista, jolla asetettaisiin takaraja SEPA-tilisiirtoon ja SEPA-suoraveloitukseen siirtymiselle. Takaraja on todettu tarpeelliseksi pakotteeksi monissa maissa.

Euroopan keskuspankki on luomassa oman roolinsa mukaisesti yleisvalvontakehikot SEPA-tuotteille. Eurojärjestelmä tulee jatkossa valvomaan tämän kehikon puitteissa näiden SEPA-tuotteiden luotettavuutta ja tehokkuutta.

3.3 Standardit

Pankkien ja asiakkaiden välisen kommunikaation parantamiseksi kansainvälinen standardointijärjestö on luonut rahoituspalveluihin liittyvän xml-standardin (ISO Standard 20022)⁷, joka mahdollistaa eri järjestelmien välille nykyaikaiset yhtenäiset rajapinnat. Tämä on globaali standardi, jota tullaan myös käyttämään SEPA-kommunikaatiossa. Yhtenäinen standardi

⁷ http://www.iso20022.org/news/end_to_end_payments_standards_chain_harmonised.page.

mahdollistaa myös maksujen mahdollisimman pitkälle menevän automaattisen käsittelyn (STP, straight through processing). SEPA-maksuihin sovelletaan tämän standardin alaisia yhteisesti sovittuja määrittelyitä.

SEPA-alueella ISO 20022-standardia käytettäessä ovat pankkien väliset yhteiset formaatit pakollisia. Sitä vastoin asiakasrajapinnat ovat vapaaehtoisia ja onkin odotettavissa, että syntyy useampia vaihtoehtoisia toimintamahdollisuuksia. Toivottavaa olisi ollut, että myös asiakasrajapinta olisi määritelty tiukemmin, jolloin palvelun läpimeno asiakkaalle saakka olisi tehostunut.

EPC on luonut tilisiirto-, suoraveloitus- ja korttimäärittelyt.⁸ Pankit vastaavat itse siitä, että niillä on valmius lähettää ja vastaanottaa näitä SEPA-maksuvälineitä.

EACHA (The European Automated Clearing House Association)⁹, joka on eurooppalaisten ACH:den tekninen yhteistyöfoorumi, on luonut periaatteet/standardit ACH:den väliseen kommunikointiin. Tämä mahdollistaa mahdollisimman tehokkaan kommunikoinnin ja automaattisen maksujen käsittelyn lähettäjältä saajalle.¹⁰

3.4 Tietoturva

SEPA tarvitsee yhdenmukaiset puitteet maksamisen turvallisuuteen. Tämän toteutuminen edellyttää viranomaisten ja markkinatoimijoiden yhteistyötä. Markkinatoimijoiden luottamuksen saavuttaminen on keskeinen kysymys SEPAn toteutumisessa ja maksuvälineiden väärinkäytökset ovat merkittävä este tämän luottamuksen saavuttamisessa.

EPC:n kutakin tuotetta koskevat sääntökirjat (rulebooks) sisältävät perusasiat kunkin tuotteen turvallisuuteen liittyvistä järjestelyistä. Tämän lisäksi tietoturvan tehokas toteutuminen edellyttää turvallisia, varmennettuja verkkoratkaisuja. EPC on panostanut tähän julkaisemalla erilaisia periaatteita ja menettelytapoja, joita tulisi käyttää:

- Kuvaus hyvistä käytännöistä ja ohjeet asiakkaan ja pankin väliseen rajapintaan kun käytetään elektronisia yhteystapoja¹¹.
- Julkaisu tietojen salaamistekniikoista. Siinä keskitytään kuvaamaan niitä periaatteita, joilla voidaan parhaiten suojata tiedot siirrettäessä niitä verkkoja pitkin.

⁸ <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/>.

⁹ <http://www.eacha.org/>.

¹⁰ Standardin tarkempi kuvaus, ks. <http://www.eacha.org/downloads/EACHA%20Framework%204.1%20CV.pdf>.

¹¹ <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC397-08%20v1%201%20C2Bsecurity%20good%20practices%20guide.pdf>.

- Julkaisu puhelimella tapahtuvan maksamisen periaatteista ja turvallisuudesta¹².
- Julkaisu korttikopiointia estävistä periaatteista¹³.

3.5 Maksuinstrumenttien määrittelyt

EPC on luonut tilisiirto-, suoraveloitus- ja korttimäärittelyt.¹⁴ Näissä dokumenteissa kuvataan kunkin tuotteen toiminta, säännöt ja tekniset määrittelyt sekä osapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Pankit vastaavat itse siitä, että niillä on valmius lähettää ja vastaanottaa näitä SEPA-maksuvälineitä.

3.6 Hallintomalli

Euroopan maksuneuvoston (EPC) vastuulla on SEPA-kehitys ja se myös määrittelee SEPA-maksuvälineet. Euroopan komissio vastaa yhtenäisen lainsäädännön luomisesta alueelle. EKP ja eurojärjestelmä edistävät yhtenäisen maksualueen syntymistä yleisvalvonta- ja katalystirooliensa mukaisesti. Lisäksi EU:n tasolla ollaan käynnistämässä uutta SEPA-hallintoelintä, SEPA-neuvostoa (SEPA Council). Tämän elimen tarkoituksena on luoda strateginen visio SEPA:n tulevaisuudesta. Sen on tarkoitus olla innovatiivista, käyttäjäystävällistä ja tulevaisuuteen katsovaa. Sen tehtäviin kuuluu valvoa ja tukea SEPAan siirtymistä. Sen on tarkoitus myös varmistaa SEPA-projektin läpinäkyvyys.

EKP on laatinut yleisvalvontaroolinsa mukaisesti kehikon, jonka perusteella maksujärjestelmien tulisi tehdä omat arvionsa Eurojärjestelmän maksujärjestelmille asettamien SEPA-vaatimuksien täyttämistä. Tähän mennessä arvioita on julkaistu 16 kappaletta.

Eri maissa keskuspankin rooli poikkeaa usein merkittävästi suomalaisesta. Monessa maassa keskuspankki ylläpitää ACH:n toimintaa ja on siten suoraan vähittäismaksupalveluiden tarjoajana. Ajatuksena tälle toiminnalle on ollut se, että näin toimien taataan parhaiten maksujen välityksen turvallisuus ja lopullisuus. SEPA-maksujen osalta nämä keskuspankit tarjoavat usein linkin STEP2-järjestelmään.

¹² <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC220-08%20EPC%20GSMA%20TSM%20WP%20V1.pdf>.

¹³ http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/Cards_115_08%20Recommendation%20Anti%20skimming%20SEPA.pdf.

¹⁴ <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/>.

3.7 Asiakasrajapinta

SEPA-infrastruktuurin asiakasrajapintaan kuuluvat verkkopankki, kortit ja taloushallinnon ohjelmat. Moni verkkopankki onkin SEPA-yhteensopiva. Korttimaksamisen välineiden osalta kehitystyö on ollut hitaampaa. Tällä hetkellä on ainoastaan olemassa ohjeisto, mutta varsinaista yhteistä standardia ei ole vielä hyväksytty.¹⁵

3.8 Kommunikaatio

Loppukäyttäjän suhtautuminen SEPAan on riippuvainen riittävän ja tarkoituksenmukaisen tiedon saannista. Tässä ensi sijaisessa roolissa ovat pankit eli ne tahot, jotka tarjoavat lopullisen palvelun asiakkaalle. Kukin pankki voi tarjota palveluitaan täysin omalla konseptillaan, vaikka peruspalvelu onkin määrittelyn tasolla yhteneväinen.

Kommunikaation onnistumiseksi on kuitenkin ehdottoman tärkeää, että seuraavat seikat saadaan kuntoon:

- Tiedonvälityksen on oltava läpinäkyvää
- Selvyyden saaminen SEPA-siirtymän takarajasta
- Turvallisuuskysymykset sekä maksuvälinepetoksiin liittyvät kysymykset luottamuksen lisäämiseksi
- Tuotteita on tarjottava asiakkaille heidän tarpeitaan vastaavasti
- Julkishallinnon ja viranomaisten tulee viestiä selkeästi omasta sitoutumisestaan, jotta luottamus SEPAan lisääntyisi.

¹⁵ http://www.europeanpaymentscouncil.eu/content.cfm?page=sepa_vision_for_cards.

4 Arvio Suomen SEPA infrastruktuurin synnystä

4.1 Maksujärjestelmät

SEPA-infrastruktuurin mukaisia maksujärjestelmiä on Suomessa käytössä EBA:n ylläpitämä STEP2-järjestelmä, ACH Finland ja korttijärjestelmät (pl. pankkikortti). Tämän lisäksi osuuspankit välittävät OP-Pohjolan välityksellä maksuja ryhmittymän ulkopuolisille pankeille. Suomessa tähän asti käytössä olleet POPS- ja PMJ-järjestelmä eivät ole SEPA-määritysten mukaisia, joten niiden toiminta tulee lähivuosina hiipumaan. PMJ:ssä välitettävien tilisiirtojen osalta on jo sovittu lopetuspäiväksi vuoden 2011 loppu.

SEPA-korttien vastaanottoon kaupat tarvitsevat SEPA-maksupäätteet. Suomessa kaupat omistavat itse maksupäätteensä. Investoinnit SEPA-maksupäätteisiin on Suomessa jo tehty ja käytännössä vuoden 2010 loppuun mennessä Suomessa on siirrytty EMV-sirukorttien käyttöön. SEPA-korttien käytettävyys on Suomessa kattava. Kukin pankki Suomessa tulee itsenäisesti tekemään päätökset, kuinka monen korttiohjelman kortteja se tulee laskemaan liikkeelle. Pankit myös huolehtivat, että ne itse tai niiden valitsema taho tarjoaa SEPA-korteille kattavat korttitapahtumien vastaanotto- ja hyvityspalvelut Suomessa.

4.2 Sääntely

Euroopan komission vuonna 2007 antama maksupalveluita koskeva direktiivi (PSD, 2007/64/EC) sisällytettiin Suomessa kahteen eri lakiin: maksupalvelulakiin¹⁶ ja maksulaitoslakiin¹⁷. Molemmat lait tulivat voimaan toukokuun alussa 2010.

Maksupalvelulaki parantaa kuluttajan asemaa ja nopeuttaa maksujen välitystä. Sen mukaan maksun tulee koko EU-alueella olla perillä kolmessa pankkipäivässä ja vuoden 2012 alusta lähtien yhdessä pankkipäivässä. Suomessa vuodesta 1999 voimassa ollut tilisiirtolaki velvoitti siirtämään varat kahdessa pankkipäivässä saajan tilille mutta käytännössä pankit ovat tilittäneet varat saajille yhdessä päivässä. Maksupalvelulain voimaan tulo tarkoittaa siis

¹⁶ 290/2010, <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100290>.

¹⁷ 297/2010, <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100297>.

siirtymistä samaan käytäntöön, jota on noudatettu Suomessa pankkien välisessä maksuliik-
keessä jo jonkin aikaa.

Maksupalvelulaki lisää merkittävästi palveluntarjoajien tiedonantovelvollisuuksia ennen ja
jälkeen maksutapahtuman toteuttamisen. Tiedot on annettava mm. toteuttamisajasta, perit-
tävistä kuluista, käytettävästä valuuttakurssista sekä palveluntarjoajasta ja valvovista viran-
omaisista.

Maksutapahtumat tulee hyvittää maksunsaajalle täysimääräisenä. Maksaja ja maksunsa-
aja vastaavat lähtökohtaisesti kumpikin oman palveluntarjoajansa palvelumaksuista. Laki tuo
muutoksia myös maksujen arvopäiväkäytäntöön: maksunsaajan tilillepanon arvopäivän tulee
olla sama päivä, jolloin varat on maksettu saajan palveluntarjoajan tilille. Lain muutos vaikut-
taa esimerkiksi palkkojen ja eläkkeiden maksuaikatauluun.

Maksupalvelulaissa asiakkaan vastuu maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä on rajattu
150 euroon. Laissa kuitenkin edellytetään, että maksuvälineen haltija huolehtii kohtuullisin
toimenpitein maksuvälineestä ja siihen liittyvistä tunnistetiedoista.

Laki mahdollistaa myös maksuvälineen käyttämisen hinnoittelun. Kauppias voi pyytää
asiakkaalta maksua tai antaa asiakkaalle alennusta tietyn maksuvälineen käytöstä. Esimer-
kiksi luottokortilla maksaminen voi siten olla erihintaista kuin käteisellä maksaminen. Lain
mukaan hinnoittelun on perustuttava maksamiseen liittyviin todellisiin kustannuksiin. Uusi laki
ei kuitenkaan ota kantaa siihen, että nykyisten tuotteiden hintoihin on jo sisällytetty eri mak-
samistapojen kustannukset. On vielä epäselvää, ovatko kauppiat valmiita hinnoittelemaan
maksamistapoja toisistaan poikkeavasti.

4.3 Menettelytavat ja standardit

Pankkien välisessä SEPA-tilisiirron ja SEPA-suoraveloituksen tapahtumien välityksessä on
pakollista käyttää ISO 20022 XML-pohjaisia sanomia EPC:n soveltamisohjeiden mukaisesti.
Myös yritysasiakkaan ja pankin välisissä yhteyksissä suositellaan tilisiirto- ja suoraveloitus-
palveluissa sekä tiliraportoinnissa otettavan käyttöön ISO 20022 XML-pohjaiset sanomat
kansallisten sanomastandardien sijaan. Suomessa näiden sanomastandardien käytöstä on-
kin jo sovittu. Uusien sanomien käyttöönottoaikataulu on palvelu- ja pankkikohtainen.

Suomalaiset pankit tarjoavat joitakin lisäpalveluita, jotta Suomessa jo käytettyjen palvelui-
den taso ei tulisi muuttumaan, kun SEPA-tuotteet otetaan käyttöön. Ensimmäinen lisäpalvelu
on maksamispäivän lisääminen maksun tietoihin. Tällä päivällä tarkoitetaan sitä päivää, jol-
loin maksajan tiliä on veloitettu ja jonka perusteella voidaan laskea maksulle mahdollista vii-

västyskorkoa. Toisen lisäpalvelun ajatuksena on mahdollistaa useiden laskujen sisällyttäminen samaan maksuun.

4.4 Tietoturva

Useimmat Suomessa toimivat pankit suosittelevat tai edellyttävät nykyisen eräsiirtomenetelmän (FTP) ja turvamenettelyn (PATU) korvaamista palveluilla, joiden katsotaan olevan kehittyneempiä, turvallisempia ja kansainvälisiin standardeihin perustuvia palveluita, esim. Web Services. PKI-varmenteeseen (Public Key Infrastructure) perustuvaan turvamenettelyyn liittyvä avainhallinto on pankkikohtainen. Pankit tiedottavat näistä palveluista yritysasiakkailleen ja ohjelmistotaloille, jotka tekevät maksamiseen liittyviä järjestelmiä. EPC:n SEPA-vaatimukset eivät sisällä näin tarkkoja vaatimuksia.

4.5 Maksuinstrumenttien määrittelyt

Suomessa käytössä olevat SEPA-maksuvälineet ovat käteisen lisäksi SEPA-tilisiirto, SEPA-suoraveloitus ja SEPA-maksukortti.

SEPA-tilisiirto otettiin käyttöön tammikuussa 2008 ja sitä tarjosivat asiakkailleen lähes kaikki Suomessa toimivat pankit alusta lähtien. Käyttö on lisääntymässä, kun kaikki pankit mahdollistavat sen käytön kaikissa maksukanavissa (verkkopankissa, massamaksuissa ja maksuautomaateissa). Asiakkaan ja pankin tunnistetietoina käytetään tilinumeron kansainvälistä esitystapaa (IBAN) ja pankkitunnistetta (BIC). Niiden perusteella maksu välitetään maksun saajalle silloin, kun maksun saaja- ja lähettäjäpankit sijaitsevat Suomessa tai jommankumman ollessa toisessa SEPA -maassa.

Suomi on ollut konekielisen maksamisen edelläkävijämaita. Tilisiirto-toimeksiantojen konekielisyysaste on pitkään ollut yli 95 %. Suomalaisilla pankeilla on ollut merkittävä rooli yritysten maksuliikenteen ja taloushallinnon prosessien kehittämisessä ja automatisoinnissa. Suomessa toimivat pankit ovat täydentäneet SEPA-tilisiirtoa lisäpalveluin nykyisen suomalaisen palvelutason säilyttämiseksi (ks. edellä luku 4.3).

SEPA-suoraveloituksen osalta Suomessa pankit suosittavat asiakkailleen kotimaisen suoraveloituksen korvaamista e-laskulla.

EU-asetus rajat ylittävistä maksuista, joka tuli voimaan marraskuun 2009 alussa, edellyttää, että kaikki tällä hetkellä suoraveloituspalveluja tarjoavat pankit ryhtyvät tarjoamaan SEPA-suoraveloitusta maksajapalveluna viimeistään 1.11.2010. Tavoiteaikataulu suoraveloi-

tuksen päättymiselle on 31.12.2013. Lopullinen päätös siirtymäajasta tehdään syksyllä 2010. Suomessa pankit päättävät itsenäisesti muiden SEPA suoraveloituspalveluiden tarjoamisesta: peruspalvelu laskuttaja-asiakkaille, yritysten välinen SEPA-suoraveloitus ja sähköisen valtakirjan palvelut.

SEPA-maksukorttien osalta kehitystyö on edennyt hitaammin. Euroopan yhtenäisellä euromaksualueella toimivien SEPA-maksukorttien tulee olla sellaisia, että kortinhaltija voi käyttää niitä maksamiseen samankaltaisesti kaikkialla SEPA -alueella, ja että kaupoilla olisi oltava mahdollisuus ottaa niitä vastaan kaikkialla euroalueella. Kauppias päättää kuitenkin itsenäisesti, mitä kortteja hyväksyy maksuvälineenä.

Toistaiseksi on hyväksytty vain SEPA-korttimaksuohjeisto, mutta yhtenäisiä standardeja ei ole vielä hyväksytty. Suomalainen pankkikortti ei täytä ohjeiston vaatimuksia ja pankit ovat päättäneet korvata sen ohjeiston vaatimukset täyttävillä kansainvälisillä debit-korteilla, joita on jo laskettu liikkeelle runsaasti.

Suomalaiset pankit ovat jakaneet asiakkailleen SEPA -yhteensopivia maksukortteja vuoden 2008 alusta alkaen. Pankit tekevät päätökset omasta korttivalikoimastaan pankkikohtaisesti. Tavoitteena on, että vuoden 2010 jälkeen kuluttaja voi tehdä ostoksia ja nostaa rahaa käteisautomaateista pankkien liikkeelle laskemilla korteilla koko yhtenäisellä euromaksualueella samalla tavoin riippumatta käyttöpaikasta. Vuoden 2009 lopussa SEPA-yhteensopivia maksukortteja on Suomessa noin 8,7 milj. kpl.

SEPA-infrastrukturi. Suomessa maksuliikepalveluja tarjoavilla pankeilla on käytössään seuraavat kolme infrastruktuuriratkaisua SEPA-tilisiirtojen ja -suoraveloitusten välittämiseksi:

1. STEP2-maksujärjestelmä, jonka suorina osapuolina Suomessa maksuliikepalveluja tarjoavat liikepankit ovat.
2. OP-Pohjola, jonka välityksellä osuuspankit välittävät SEPA-maksunsa ryhmän ulkopuolisille pankeille. Osuuspankkien väliset maksut hoidetaan niiden yhteisessä järjestelmässä.
3. ACH Finland, jonka osapuolina ovat sen omistajat Aktia, säästöpankit sekä paikallisosuuspankit.

SEPA-korttitapahtumien käsittelyä varten saattaa jatkossa olla tarjolla useita ratkaisuja. Vielä tällä hetkellä valtaosa tapahtumista kulkee Luottokunnan kautta, mutta myös pankit voivat toimia tapahtumien vastaanottajina. Lisäksi markkinoille saattaa pyrkiä ulkomaisia palveluntarjoajia. Ne lienevät ensisijaisesti kiinnostuneita isojen kauppaketjujen palvelemisesta.

4.6 Hallintomalli

Suomessa SEPA:n toteuttamista vetää Finanssialan keskusliitto. Tätä tehtävää varten on perustettu oma SEPA-ydinryhmä, jossa on edustettuina pankkien edustajat. Ydinryhmää vetää Suomen Pankin edustaja. Ydinryhmä suunnittelee kaikkia niitä toimenpiteitä, mitä tarvitaan SEPAan siirtymiseksi. Tämän lisäksi järjestetään Finanssialan Keskusliiton ja Suomen Pankin yhteistyönä vuosittainen SEPA-foorumi, jonka tavoitteena on koota yhteen yrityksiä, pankkeja ja julkisyhteisöjä keskustelemaan SEPAan liittyvistä ajankohtaisista asioista. Näissä tilaisuuksissa eri sidosryhmät voivat osallistua ja vaikuttaa yhtenäisen euromaksualueen toteuttamiseen. Tämän lisäksi on perustettu kansallinen SEPA-maksukorttien kehittämisfoorumi. Sen tavoitteena on mahdollistaa eri osapuolten osallistuminen SEPA-korttimaksamisen standardien kehittämiseen.

Pankkien välisen pieniä maksuja välittävän PMJ:n volyymit pienenevät, kun kotimainen maksujenvälitys siirtyy kasvavassa määrin STEP2-järjestelmään. SEPA-maksuvälineet korvaavat vastaavat nykyiset kotimaiset maksuvälineet ja PMJ:n käyttö loppuu kokonaan, kun kotimaiset maksuvälineet poistuvat siirtymäajan päättyessä käytöstä. Tällöin päättyy myös Suomen Pankin operatiivinen rooli PMJ-katteiden siirtäjänä. Sen jälkeen Suomessa toimivien maksuliikepankkien katteet hoidetaan TARGET2:n standardipalveluja käyttäen.

SEPA:n tulon suhtaudutaan varsin erilailla eri maissa. Suomessa rakennetaan täysin uudet SEPA-standardien mukaiset järjestelmät. Syynä tähän on maksujen välityksen tehokkuus ja kustannusten optimointi, kun järjestelmät toimivat uusimmalla tekniikalla ilman vanhojen järjestelmien toiminta- ja päivityskustannuksia. Aika uusien ja vanhojen järjestelmien yhtäaikaan ylläpitoon pyritäänkin Suomessa kustannusten säästämiseksi minimoimaan. Poikkeuksena ovat säästöpankkien ja paikallisosuuspankkien ylläpitäjä ACH Finland, joka tarjoaa käyttäjilleen konversiopalvelut.

4.7 Asiakasrajapinta

SEPA-infrastruktuurin asiakasrajapintaan kuuluvat verkkopankki, kortit ja taloushallinnon ohjelmat. Suomessa pankkien tarjoamat verkkopankit ovat kaikki jo nyt SEPA-yhteensopivia.

Yritysten taloushallinnon ohjelmat ovat Suomessa olleet paljon käytettyjä niin pienissä kuin suurissakin yrityksissä. Niiden etuna on ollut pitkälle automatisoidut prosessit, jotka ovat tehostaneet yrityksen maksatusprosessia, kun maksut on voitu suoraan reskontrasta hoitaa

maksatukseen ja toisaalta pankista saadun konekielisen palautteen avulla on voitu automaattisesti merkitä lasku maksetuksi ja maksut saaduiksi.

Taloushallinnon ohjelmistoja suomalaisille yrityksille tarjoavia ohjelmistotaloja on Suomessa varsin paljon. SEPA:n etenemisen kannalta nämä yritykset ovat tärkeässä asemassa, koska ohjelmistot tulee päivittää uusia standardeja vastaaviksi. Ohjelmistojen päivitystä on tähän asti voitu pitää jonkinlaisena pullonkaulana SEPA:n etenemiselle. Tilanne on muuttumassa nyt, kun monet ohjelmistotaloista ovat saaneet tarjottavat ohjelmistot päivitettyiksi. Yritykset saavat käyttöönsä sen tarpeisiin räätälöidyn paketin. Tämä vie jonkin aikaa, mutta lähivuosina on odotettavissa SEPA-maksuliikkeen voimakas lisääntyminen. Esimerkiksi Suomen valtio virastoineen siirtyi maksatusohjelmissaan SEPA-aikaan toukokuun 2010 loppuun mennessä.¹⁸

4.8 Kommunikaatio

Kommunikaatio on tärkeä osa hyvin toimivaa infrastruktuuria. Tiedonvälitys SEPA-asioissa on Suomessa pääasiassa pankkien vastuulla. Käytännössä tiedottamisponnisteluja vetää pankkien yhteinen etujärjestö Finanssialan keskusliitto (FK), joka pyrkii tiedottamaan SEPA-asioita yleisesti. Pankit itse hoitavat omien asiakkaidensa tiedottamisen.

Yhtenäisen euromaksualueen toteuttaminen ei ole mahdollista pelkästään pankkien hankkeena. Se edellyttää tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa, jotta hankkeen tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

EPC:n näkemyksen mukaan tärkeimmät sidosryhmät ovat pienet ja keskisuuret yritykset, maksupalveluiden suurkäyttäjät sekä ohjelmistotoimittajat. Myös kuluttajien palveluiden kannalta yhtenäisellä euromaksualueella on vaikutuksia.

Pankit tekevät aktiivista yhteistyötä kansallisten sidosryhmien edustajien kanssa yhtenäiseen euromaksualueeseen siirtymisessä ja tavoitteena on varmistaa avoin tiedonvaihto jo uusien palveluiden valmistautumisvaiheessa sekä koko siirtymäkauden ajan sekä edistää kaikkien tahojen, kuten julkisen sektorin, yritysten ja kuluttajien siirtymistä SEPA-palveluiden käyttäjiksi.

¹⁸ Suomen Pankin teettämän Rahoituskysely 2009:n mukaan yli puolet pienistä, keskisuurista ja suurista yrityksistä ja vajaat 40 % mikroyrityksistä olisi valmis niiden yksinomaisenne käyttöön välittömästi jo vuonna 2010. Epävarmuus on kuitenkin suurta, sillä 20–40 % yrityksistä ei osannut vastata kysymykseen.

Myös SEPA-foorumiin osallistuvat organisaatiot osallistuvat kommunikaatioon.¹⁹ Ne sitouttavat oman organisaationsa siirtymäsuunnitelman toteuttamiseen sekä tiedottavat jäsenkunnalleen/organisaatiolleen yhdessä sovittuja perus- ja ajankohtaisviestejä. Ydinryhmän lisäksi järjestetään pari kertaa vuodessa laajempia SEPA-foorumin tilaisuuksia.

5 Yhteenvedo ja tulevia haasteita

Yhtenäinen maksualue SEPA tuo mukanaan hyötyjä, kun luodaan yhtenäinen SEPA-infrastrukturi ja siinä toimivat maksamisen palvelut tulevat saataville. Suurimmat ja välittömimmät hyödyt koituvat suuryrityksille, mutta pidemmällä aikavälillä myös keskisuuret ja pienet yritykset sekä kuluttajat hyötyvät SEPASTA. Yhtenäiset maksuvälineet lisäävät kilpailua ja alentavat maksamisen kustannuksia, vaikka SEPAAAN siirtymisestä syntyykin alkuvaiheen kustannuksia.

Viranomaisilla on keskeinen rooli SEPA-hankkeen toteutuksessa, vaikka käytännön toteutuksesta vastaavat palveluntarjoajat eli pankit. Uudet SEPA-maksuvälineet määrittelee ja hyväksyy Euroopan maksuneuvosto (EPC). Yksittäiset pankit vastaavat siitä, että niillä on valmius lähettää ja vastaanottaa SEPA-maksuvälineitä. Niiden vastuulla on myös yhtenäisen maksualueen edellyttämän infrastruktuurin luominen. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit sekä EU komissio pyrkivät omalta osaltaan edistämään hanketta. Keskuspankit edistävät hanketta ensisijaisesti viranomaisroolinsa mukaisesti. Lisäksi ne rahoitusjärjestelmän yleisvalvojan roolissaan tulevat arvioimaan SEPA-tilisiirron ja SEPA-suoraveloituksen toteutusta laatimansa valvontakehikon pohjalta. Komissio on luonut oikeudelliset puitteet yhtenäiselle euromaksualueelle säätämällä maksupalveludirektiivin ja antamalla asetuksen rajat ylittävistä maksuista.

Suomalaiset pankit ja niiden kehittämät infrastruktuurit ovat aikaisemmin olleet selvästi modernimpia ja tehokkaampia kuin monessa muussa EU-maassa. Kun siirrytään käyttämään yhteistä EU-alueen infrastruktuuria ja palveluita, suomalaisen näkökulman tuominen kehitettäviin standardeihin ja palveluihin on haasteellista. Kehittämishankkeet saattavat myös vaatia aiempaa enemmän aikaa. Esimerkiksi verkkomaksamiseen jo kauan vireillä olleita yhteisiä periaatteita ja standardeja ei ole vielä saatu sovittua.

¹⁹ Ks. tarkemmin 4.6 Hallintomalli ja http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_2288.

SEPA-maksuihin liittyvä yhteistyö ei siis ole ollut yhtä saumatonta kuin silloin, kun luotiin aikaisempia kotimaisia standardeja. Tähän on varmasti monia syitä, mutta päälimmäisenä lienee se, että tällä kertaa standardit tulevat enemmän annettuna tekijänä, joiden muotoon on ollut vaikea yksittäisen pankin vaikuttaa.

Toisaalta SEPA tuo mukanaan isoille pankkiryhmille mahdollisuuden tasavertaiseen kilpailuun asiakkaista muiden eurooppalaisten pankkien kanssa, kun enää ei ole teknisiä esteitä palveluiden tarjoamiselle maasta toiseen. Myös asiakkaiden mahdollisuus pankkien kilpailuttamiseen helpottuu.

Yhdenmukaiset säännökset ovat tarpeen, kun koko EU-alueen maksamista suunnitellaan. Niiden ongelmana on kuitenkin usein se, etteivät ne ole minkään yksittäisen maan näkökulmasta optimaalisia. Sekä viranomaisten että markkinatoimijoiden täytyy kuitenkin olla valmiita kompromisseihin, jotta integraation hyödyt saavutetaan. Näin ollen Suomikin joutuu alkuvaiheessa ottamaan "takapakkia" aiemmasta maksuliikkeen edelläkävijän asemastaan²⁰, mutta laajemmat hyödyt ovat saavutettavissa, kun eurooppalainen maksualue saatetaan yhtenevästi voimaan.

Suomen kannalta kehityksen kärjessä olo on siis toistaiseksi ohi. Tämän ei kuitenkaan tarvitse olla pysyvää, sillä suomalaiset pankit puhuvat laajasti sähköisen laskutuksen puolesta, joka hyvin toimiessaan toisi merkittäviä hyötyjä kaikille käyttäjille. Tosin tälläkin alueella useampi erilainen standardi hidastuttaa ja hankaloittaa kehitystä.

Suomen infrastruktuuri täyttää jo vaatimukset SEPA-tilisiirron osalta ja tulee täyttämään ne myös muiden SEPA-maksuvälineiden osalta vaaditussa ajassa. Haasteena tulevaisuudessa on kuitenkin varmistaa, että maksuliike toimii SEPAn toteuduttuakin myös poikkeusoloissa, kun kansalliset maksujärjestelmät ovat poistuneet.

Toisena haasteena on siirtyminen kansallisista maksuvälineistä kokonaan SEPA-maksuvälineisiin. Tässä Euroopan komission rooli siirtymäajan takarajan määrittämisessä on keskeinen. Suomessa siirtyminen SEPA-palvelujen käyttöön onnistunee ilman sääntelyä²¹, mutta viranomaisten määrittelemä takaraja on tarpeen siirtymisen varmistamiseksi koko yhtenäisellä euromaksualueella.

Kolmas tunnistettu haaste liittyy maksupalvelulain myötä syntyvien uusien maksulaitosten, ja etenkin niihin kuuluvien teleoperaattoreiden toimintaan. Siltä osin kun ne tarjoavat samoja

²⁰ Suomalaiset pankit tarjoavat lisäpalveluita, jotta maksamisen palveluiden taso pysyisi ennallaan, ks. luku 4.3.

²¹ SEPA-tilisiirron siirtymäaikataulu on vahvistettu Suomessa. Siirtymäaika päättyy 31.12.2010. Siirtymäajasta ovat sopineet Suomessa toimivat pankit ja Suomen SEPA-foorumin ydinryhmässä mukana olevat tahot. Myös Suomen Pankki ja Finanssivalvonta ovat hyväksyneet Suomen aikataulun.

palveluja kuin pankit, yhtenäisten standardien noudattaminen on perusteltua. Teleoperaattoreiden toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen niille saattaa syntyä tarve kehittää myös uusia omia standardeja jatkossa. Vastaava tarve voi syntyä myös pankeille. Pidättäytyminen nyt määritellyissä standardeissa ei saisikaan muodostua kehitykselle esteeksi.

Viimeisenä haasteena voidaan mainita koko toimintakentän nopea muuttuminen. Kaikkien toimijoiden on pystyttävä sopeutumaan uusiin aikatauluihin ja toimintamalleihin, jotka johtuvat uudesta lainsäädännöstä ja uusista ratkaisuista selvittää ja toimittaa SEPA-maksuja.

Kirjallisuutta

Yhtenäisen euromaksualueen toteutuminen Suomessa (versio 4.0, 17.2.2010). Suomen kansallinen SEPA -siirtymäsuunnitelma.

SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, versio 3.3 (versio 4.0 alkaen 11/2010). EPC:n dokumentti (tilisiirron säännöt).

Implementation Guidelines tilisiirrolle, C2B ja Interbank, versiot 3.2. EPC:n dokumentti (Tilisiirron Rulebookien soveltamisohjeet).

SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook, versio 3.4 (versio 4.0 alkaen 11/2010). EPC:n dokumentti (SEPA suoraveloituksen peruspalvelun säännöt).

Implementation Guidelines Core suoraveloitukselle, versiot 3.3.

C2B, Interbank, e-Mandate, e-Mandate Detailed Specifications. EPC:n dokumentti (Suoraveloitus Rulebookien soveltamisohjeet).

SEPA B2B Direct Debit Scheme Rulebook, versio 1.3 (versio 2.0 alkaen 11/2010). EPC:n dokumentti (SEPA suoraveloituksen peruspalvelun säännöt).

Implementation Guidelines B2B suoraveloitukselle, versiot 1.2.

C2B, Interbank, e-Mandate, e-Mandate Detailed Specifications. EPC:n dokumentti (Suoraveloitus Rulebookien soveltamisohjeet).

Reporting Implementation Guidelines alkaen 11/2010. EPC:n dokumentti (SEPA tilisiirron ja suoraveloituksen tietojen mapping tiliraportointiin).

The PE-ACH/CSM Framework, versio 1.2. EPC:n dokumentti (clearing ja settlement -kehikko).

SEPA Card Framework. Maksukorttikehikko.

ISO 20022 XML. ISO:n standardi.

Maksupalveludirektiivi (Payment Services Directive). EU-komission direktiivi maksupalveluista sisämarkkinoilla.

Maksupalvelulaki 290/2010.

Maksulaitoslaki 297/2010.

Liite. Perinteinen maksu-infrastruktuuri Suomessa

Pankkien maksujärjestelmät voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan: i) asiakasmaksujärjestelmiin, jossa asiakkailta on tilit samassa pankissa ja ii) pankkien välisiin maksujärjestelmiin. Pankkien välisten maksujärjestelmien kautta välitetään samoja maksuja kuin asiakasmaksujärjestelmienkin kautta, mutta maksun saajalla ja maksajalla on tilit eri pankeissa, joten siirron toteutus vaatii maksun välittämistä pankkien välillä ja katteen siirtoa luotettavasti (Suomen Pankin TARGET2 -järjestelmässä).

Suomessa maksaminen perustuu pitkään tilisiirtojen perinteeseen. Toinen merkittävä maksutapa on pankkikortilla maksaminen. Nämä maksutavat ovat sähköisiä ja tekevät perinteisestä suomalaisesta maksamisesta varsin modernin.

Merkittävänä tekijänä siihen, että Suomi on ollut monella maksamisen alueella kehityksen kärjessä, on yhdessä luodut kaikkia pankkeja koskevat maksamisen standardit. Tämä on mahdollistanut yhtenäisten yksittäisestä pankista riippumattomien palveluiden rakentamisen.

Toisena tekijänä suomalaisen maksamisen edistyneisyydessä on kiistämättä pankkien lukumäärän vähäisyys. Pankkien vähäinen määrä on paremmin mahdollistanut yhteisistä standardeista sopimisen. Lukumäärään vaikuttaa merkittävästi se, että säästö- ja osuuspankkiryhmien lukuisia jäseniä edustaa vain näiden ryhmien keskusrahallaitokset.

Kolmas suomalainen erikoisuus on se, että pankkien väliset maksujärjestelmät eivät perustu keskitettyyn clearingtaloon (ACH, automated clearing house), kuten yleisesti on tapana muissa maissa. Kotimaiset maksut suoritetaan periaatteella, jossa pankit välittävät kahdenvälisesti maksutapahtuman tiedot ja maksujen katteet välitetään Suomen Pankin TARGET2-järjestelmässä. Osuuspankkiryhmittymällä ja säästöpankkiryhmittymällä on lisäksi omat osakaspankkien väliset maksujärjestelmänsä. Näiden pankkien keskusrahallaitokset ovat jäseninä POPS:issa ja PMJ:ssä. Ne hoitavat keskitetysti paikallispankkien ja muiden pankkien välisen maksuliikenteen.

Silloin, kun maksaja ja maksun saaja ovat saman pankin asiakkaita, maksu ei lähde tästä pankista muualle, vaan kyseinen pankki kirjaa tapahtuman kummankin tilitapahtumiin. Tähän ei tarvita erillistä SEPA-standardia. Maksu vain kirjataan sisäisesti kahden tilin välillä.

Kun kotimainen maksu on menossa toiseen pankkiryhmittymään, käytetään maksun välittämiseksi pankkien välisiä maksujärjestelmiä. Tähän tarkoitukseen pankit ovat kehittäneet

kaksi toistaan täydentävää järjestelmää. Massamaksujen välitykseen on rakennettu pankkien välinen maksujärjestelmä PMJ (Pankkien välinen maksuliikennejärjestelmä). Suurten maksujen ja sekkien välitykseen käytetään ns. POPS-järjestelmää (Pankkien on line-pikasiirrot ja sekit).

Suomessa on tällä hetkellä käytössä kaksi pankkiautomaattijärjestelmää. Kumpaakin automaattijärjestelmää voidaan käyttää samalla sirullisella kortilla. Korttien magneettijuovan käyttö on jäämässä pois kun siirrytään kokonaan sirukorttien käyttöön. Toinen näistä järjestelmistä on suomalaisten pankkien omistuksessa. Se kautta kulkevat melkein kaikki automaattitapahtumat. Vuonna 2008 tämä järjestelmä sai kuitenkin kilpailijan. Pankit ovat suunnitelleet lopettavansa kansallisen pankkikortin tarjoamisen asiakkailleen. Nämä tullaan korvaamaan kansainvälisillä debit-korteilla, joita voi käyttää kaikkialla euroalueella.

1970-luvun alussa syntyi varsinainen yhtenäisiin standardeihin perustuva kirjeenvaihtajapankkitoiminta, kun kansainväliset pankit yhteistyössä perustamansa SWIFTin (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) kanssa loivat viestintästandardit ja sähköisen välitysjärjestelmän rajat ylittävälle maksuille.

Kirjeenvaihtajapankkitoiminta on pankeille edelleen tärkeää liiketoimintaa. Toistaiseksi tämä periaatteella hoidetaan edelleen euroalueen ulkopuolelle menevät maksut. Euroalueen sisällä pankit eivät ole myöskään täysin valmiita hylkäämään tätä toimintamallia. Sen käyttö mahdollisesti vähenee, kun muita maksujärjestelmiä otetaan käyttöön, mutta varajärjestelmänä ja mm. sekkien lunastuksessa sillä on edelleen käyttöä.

Euroalueen muiden maiden maksamiseen liittyvät infrastruktuurit ovat varsin erilaiset kuin Suomessa käytetyt. Yleensä nämä perustuvat automaattisen selvitystalon (ACH) käyttöön, jossa pankit välittävät maksut ensin ACH:lle, joka laskee kunkin osapuolen sen hetkisen position. Velkapositiot kuitataan katesiirroilla ja maksutapahtumat välitetään saajapankille, joka tilittää varat saajan tilille.

Eri maissa keskuspankin rooli poikkeaa usein merkittävästi suomalaisesta. Monessa maassa keskuspankki ylläpitää ACH:n toimintaa ja on siten suoraan vähittäismaksupalveluiden tarjoajana. Ajatuksena tälle toiminnalle on ollut se, että näin toimien taataan parhaiten maksujen välityksen turvallisuus ja lopullisuus.

Myös TARGET2-järjestelmän käyttö poikkeaa maittain varsin paljon toisistaan. Suomessa järjestelmää käytetään lähes pelkästään pankkien välisiin maksuihin, jotka ovat arvoltaan suuria mutta määrältään vähäisiä. Täysin päinvastainen toimintatapa on taas esimerkiksi Saksassa. Siellä TARGET2-järjestelmää käytetään paljon myös pienten asiakasmaksujen välitykseen. Syynä tähän on yhden yhtenäisen välitysinfrastruktuurin puuttuminen.

Myös SEPA:n tulon suhtaudutaan varsin erilailla eri maissa. Toisissa maissa rakennetaan täysin uudet SEPA-standardien mukaiset järjestelmät. Näin on tarkoitus menetellä Suomessa. Syynä tähän on maksujen välityksen tehokkuus ja kustannusten optimointi, kun järjestelmät toimivat uusimmalla tekniikalla ilman vanhojen järjestelmien toiminta- ja päivityskustannuksia. Poikkeuksena ovat säästöpankkien ja paikallisosuuspankkien ylläpitäjä ACH Finland, joka tarjoaa käyttäjilleen konversiopalvelut.

Jotkut maat ovat päätyneet siihen, että keskuspankki tarjoaa konversiopalveluita, joilla vanhan kotimaisen standardin mukaiset maksut voidaan keskuspankin toimesta kääntää SEPA-standardin mukaisiksi ja vasta sitten lähettää eteenpäin. Eri maiden ratkaisut vaihtelevat näiden kahden ääripään välillä.

Paljon on keskusteltu myös siitä, milloin keskuspankkien TARGET2-järjestelmä saadaan SEPA-standardien mukaiseksi. Tällä olisi merkitystä sikäli, että keskuspankit voisivat näyttää esimerkkiä yhteiseen standardiin siirtymisestä. Sillä olisi myös merkitystä TARGET2:n asiakasmaksujen välityksessä. Toistaiseksi ei ole näköpiirissä milloin tämä olisi mahdollista. Toisaalta, jos TARGET2-järjestelmää käytetään vain keskuspankkien välisiin suuriin maksuihin, ei SEPA-standardin käytöllä ole niin suurta käytännön merkitystä.